

TARIX FANI OLDIDA TURGAN DOLZARB MASALALAR

Nosirov Sabohiddin

Alfraganus universiteti Xalqaro munosabatlar yo'nalishi I-bosqich talabasi

Abdullayeva Mohiniso

Alfraganus universiteti Xalqaro munosabatlar yo'nalishi I-bosqich talabasi

Ilmiy rahbar: Abdurahmonov Xolboy To'xtayevich

Annotasiya: Ushbu maqolada bugungi kundagi tarix fanidagi muammolar, ushbu muammolarning ko'rinish va o'ziga xos xususiyatlari, globallashtiruv jarayonida milliy o'zlikni anglash, tarixiy muammolarni o'rganish borasidagi xilma xil yo'nalishlar haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: globalizatsiya, arxiv, tarix, miliy o'zlikni anglash, manba, propoganda.

Abstract: This article discusses the problems in history today, the manifestations and specific features of these problems, the understanding of national identity in the process of globalization, and various directions in the study of historical problems.

Keywords: globalization, archive, history, understanding of national identity, source, propaganda.

Аннотация: В статье рассматриваются проблемы современной истории, проявления и особенности этих проблем, понимание национальной идентичности в процессе глобализации, различные направления в изучении исторических проблем.

Ключевые слова: глобализация, архив, история, понимание национальной идентичности, источник, пропаганда.

KIRISH

Tarix fanining nazariyasini atroflicha ilmiy - nazariy va falsafiy jihatdan atroflicha ishlab chiqilishi tarix fanidan ilmiy tadqiqotlarni olib borish jarayonida ijobiy natijalarga erishish uchun mustahkam zamin bo'ladi. Bu to'g'risida tadqiqotchi Borisnyov quyidagi so'zlarni aytgan: "Изучение теоретических проблем исторической науки, бесспорно, приобретает сейчас все более важное значение в практике подготовки кадров историков высшей квалификации." Ushbu tadqiqotchining bu fikriga qo'shilish mumkin, chunki, tabiiyki, tarixiy tadqiqotlarning subyekti tarix fanidan yuqori saviyada ilmiy-nazariy bilimga ega bo'lishi shart. Qaysiki, tarix nazariyasida bo'shliq va mo'rtlikning mavjud bo'lishi tadqiqotchini ilmiy tadqiqotchilik faoliyatiga ta'sir qilishi ehtimoldan xoli bo'lmaydi.

TAHLIL

XXI asrda tarix fanlari oldida turgan zamonaviy muammolar juda ko'p va xilma-xildir. Ularni bir necha asosiy yo'nalishlarga ajratish mumkin:

1. Globalizatsiya va milliy o'zlikni saqlash:

- Umumjahon tarixining rivojlanishi: Globalizatsiya sharoitida yagona umumjahon tarixini yaratishga harakatlar kuchaymoqda. Bu jarayon turli milliy tarixiy an'analarni birlashtirish va o'zaro ta'sirini o'rganishni talab etadi.

- Milliy o'zlikni anglash muammosi: Globalizatsiya milliy o'zlikni yo'qotish xavfini keltirib chiqaradi. Tarix fani milliy o'zlikni saqlab qolish, milliy qadriyatlarni o'rganish va targ'ib qilishda muhim rol o'ynaydi.

- Ko'p madaniyatli jamiyatlarda tarixiy xotirani shakllantirish: Zamonaviy jamiyatlar ko'p madaniyatli bo'lib borar ekan, turli madaniy guruhlarining tarixiy xotirasini birlashtirish va o'zaro hurmatni shakllantirish muhim vazifaga aylanadi.

2. Manbalar bilan ishlash va tarixiy bilimlarni yaratish:

- Raqamli manbalar va ulardan foydalanish: Internet, raqamli arxivlar va boshqa raqamli manbalar tarixiy tadqiqotlarga yangi imkoniyatlar yaratadi. Lekin ulardan foydalanish, ishonchliligini tekshirish va tahlil qilish o'ziga xos muammolarni keltirib chiqaradi.

- Yangi manba turlarini o'rganish: An'anaviy yozma manbalardan tashqari, og'zaki tarix, fotosuratlar, video yozuvlar va boshqa vizual manbalarni o'rganishga ehtiyoj ortib bormoqda.

- Tarixiy bilimlarning subyektivligi va obyektivligi: Tarixiy bilimlarni yaratishda tarixchining shaxsiy qarashlari, siyosiy va mafkuraviy ta'sirlar mavjud bo'lishi mumkin. Shu sababli tarixiy bilimlarning obyektivligini ta'minlash muhim vazifa hisoblanadi.

3. Tarixiy tafakkurni rivojlantirish va ta'lim:

- Tarixiy tafakkurni rivojlantirish: Tarix fani nafaqat o'tmish haqida bilim beradi, balki o'quvchilarda tanqidiy tafakkurni, analitik fikrlashni va o'tmishdagi voqealarning sabab-oqibatlarini tushunish qobiliyatini rivojlantiradi.

- Tarixni o'qitish metodikasi: Zamonaviy talablarga javob beradigan, interaktiv va qiziqarli o'qitish metodikalarini ishlab chiqish va joriy etish muhim vazifa.

- Soxta tarix va manipulyatsiya: Ba'zi hollarda tarixiy ma'lumotlar siyosiy maqsadlarda manipulyatsiya qilinishi yoki soxtalashtirilishi mumkin. Tarixchilar bunday harakatlarga qarshi kurashish va jamiyatni to'g'ri tarixiy bilimlar bilan ta'minlashlari kerak.

4. Ijtimoiy va siyosiy muammolarni o'rganish:

- Ijtimoiy tengsizlik va adolatsizlikning ildizlarini o'rganish: Tarixiy tadqiqotlar ijtimoiy tengsizlik, diskriminatsiya va adolatsizlikning ildizlarini aniqlash va ularga yechim topishga yordam berishi mumkin.

- Siyosiy jarayonlarni tahlil qilish: Tarix siyosiy jarayonlarni tushunish, demokratiya va inson huquqlarini himoya qilishda muhim rol o'ynaydi.

- Zo'ravonlik va urushlarning sabablarini o'rganish: Tarixiy tahlil zo'ravonlik, urushlar va mojarolarning sabablarini aniqlash va ularning oldini olishga yordam berishi mumkin.

5. Metodologiya va tadqiqot usullari bilan bog'liq muammolar:

- Raqamli manbalarning ko'payishi va ularni tahlil qilish: Internet, elektron arxivlar, ijtimoiy tarmoqlar kabi raqamli manbalar tarixiy tadqiqotlar uchun juda ko'p yangi imkoniyatlar yaratdi. Biroq, bu manbalarning ishonchliligi, tahlil qilish usullari va ularni tarixiy dalillar bilan bog'lash masalalari jiddiy muammolarni keltirib chiqarmoqda.

- Katta ma'lumotlar (Big Data) va ularning tarixi uchun qo'llanilishi: Katta ma'lumotlar to'plamlari tarixiy jarayonlarni o'rganish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi, lekin ularni tahlil qilishda maxsus metodologiyalar va vositalarga ehtiyoj bor.

- Multidisciplinar yondashuvning zarurati: Tarix fanlari tobora ko'proq sotsiologiya, antropologiya, arxeologiya, tilshunoslik, geografiya kabi boshqa fanlar bilan integratsiyalashuvni talab qilmoqda. Bu yondashuv turli fanlarning metodlarini birlashtirishni va kompleks tadqiqotlarni o'tkazishni o'z ichiga oladi.

6. Tarixiy xotira va siyosat bilan bog'liq muammolar:

- Tarixiy xotirani shakllantirishda siyosiy va mafkuraviy ta'sir: Tarixiy voqealar va jarayonlar siyosiy maqsadlar uchun qayta talqin qilinishi, soxtalashtirilishi va manipulyatsiya qilinishi mumkin. Bu esa jamiyatda noto'g'ri tarixiy tasavvurlarning shakllanishiga olib keladi.

- Milliy o'zlik va globalizatsiya o'rtasidagi ziddiyat: Globalizatsiya jarayonida milliy o'zlikni saqlash va milliy tarixiy xotirani rivojlantirish juda muhim. Lekin, ba'zi hollarda milliy tarixlar bir-biriga qarama-qarshi qo'yilishi va o'zaro ziddiyatlarga olib kelishi mumkin.

- Ko'p madaniyatli jamiyatlarda umumiy tarixiy xotirani yaratish: Turli madaniyat va etnik guruhlarining o'tmishini o'rganish va umumiy tarixiy xotirani yaratishda qiyinchiliklar yuzaga keladi. O'zaro hurmat, tushunish va dialogga asoslangan yondashuv zarur.

- Tarixiy travmalar va ularni yengish: Urushlar, genotsidlar, totalitar rejimlar kabi tarixiy travmalar jamiyatda chuqur iz qoldiradi. Tarix fanlari bu travmalarni o'rganish, ulardan saboq olish va yengishga yordam berishi kerak.

7. Tarix ta'limi va ommalashtirish bilan bog'liq muammolar:

- Zamonaviy o'qitish metodlaridan foydalanish: Tarix ta'limida interaktiv, qiziqarli va o'quvchilarning tanqidiy tafakkurini rivojlantiradigan zamonaviy o'qitish metodlaridan foydalanish zarur.

- O'quv dasturlarini moslashtirish: O'quv dasturlari zamonaviy tarixiy bilimlarni o'z ichiga olgan bo'lishi va o'quvchilarning yoshiga mos bo'lishi kerak.

- Tarixni ommalashtirish: Tarix faqatgina akademik tadqiqotlar doirasida qolib ketmasligi kerak. Tarixiy bilimlarni ommaga yetkazish uchun turli vositalardan, masalan, ommaviy axborot vositalari, hujjatli filmlar, ko'rgazmalar, muzeylar va boshqa formatlardan foydalanish zarur.

- Soxta tarix va manipulatsiyaga qarshi kurash: Soxta tarixiy ma'lumotlarning tarqalishiga qarshi kurashish va jamiyatni to'g'ri tarixiy bilimlar bilan ta'minlash juda muhim.

8. Etik masalalar va javobgarlik bilan bog'liq muammolar:

- Tarixchining mas'uliyati: Tarixchi faqatgina o'tmishni o'rganish bilan cheklanib qolmasdan, balki o'z tadqiqotlarining jamiyatga ta'siri uchun ham javobgar bo'lishi kerak.

- Manbalarni hurmat qilish: Manbalarni o'rganishda ularni hurmat qilish, ehtiyotkorlik bilan ishlash va o'zgartirmaslik muhim.

- Tarixiy voqealarni xolis baholash: Tarixchi voqealarni xolis baholashi, o'zining shaxsiy fikrlari va mafkuraviy qarashlarining ta'siriga berilmasligi kerak.

XULOSA

Xulosa sifatida XXI asrda tarix fani oldida turgan muammolar juda murakkab va ko'p qirrali. Ularni hal qilish uchun tarixchilar, o'qituvchilar, siyosatchilar va jamiyatning barcha a'zolari hamkorlik qilishi zarur. Tarix fanining rivojlanishi va uning jamiyatdagi o'rni XXI asrning asosiy muammolarini yechishda muhim ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. "Tarix fani nazariyasining dolzarb muammolari" <https://cyberleninka.ru/>
2. "Tarix faning dolzarb masalalari" <https://newjournal.org/01/index>
3. Tarix fani dolzarb muammolari
<https://journal-web.uz/index.php/02/article/download/494/461/925>
4. Tarix fani nazariyasi va uning dolzarb muammolari
<https://pedagoglar.org/02/article/download/1087/993/1927>